

Seyyid Abdülhakim-i Arvasi Hayatı, Kişiliği, Kerametleri (Kapsamlı)

Seyyid Abdülhakim-i Arvasi

Son asırda yetişen, zahir ve batın ilimlerinde kamil ve dört mezhebin fıkıh bilgilerinde mahir, büyük âlim ve ruh bilgilerinin mütehasısı büyük velidir. Silsile-i aliyyenin otuz üçüncüsüdür. Babası Seyyid Mustafa Efendidir. 1865 yılında Van'ın Başkale kazasında doğdu. 1943'de Ankara'da vefat etti. Kabirleri Ankara'nın Bağlum nahiyesinde.

Babası Seyyid Mustafa Efendi ve bütün dedeleri, zamanlarının âlim ve fadılları idiler. İmam-ı Ali Rıza bin Musa Kazım soyundan olup, seyyid oldukları Irak'taki şer'i mahkeme defterlerinde yazılıdır. Arvasi ailesi, altı yüz seneden beri ilim yaymakla ve en üstün insanlık meziyetlerinde numune olmakla tanınmış ve halk arasındaki ayrılıkları gidermekte, milli birliği sağlamakta büyük vazifeler üstlenmiş ve bunları devam ettiregelmişlerdir.

İlk tahsilini babasının huzurunda gördü. Seyyid Abdülhakim Arvasi hazretleri Nehri'de gördüğü bir rüya üzerine tahsiline daha büyük ehemmiyet verdi. Bu rüyayı şöyle anlatmaktadır:

Nehri isimli kasabada din ve fen ilimleri üzerine tahsil görüyordum. Ramazan ayını ailemle birlikte geçirmek üzere memleketime döndüm. Henüz ilk mektep kitaplarını tahsil ettiğim zamanlardı. Ramazan ayının on beşinci Salı gecesini, rüyada Allah'ın Resulünü gördüm. Yüce bir taht üzerinde risalet makamında oturmuşlardı. Onun heybet ve celali karşısında dehşete düşmüş, yere bakarken, arkamdan bir kimse yavaş yavaş sağ tarafıma yanaştı. Göz ucuyla kendisine baktım. Kısaya yakın orta boylu, top sakallı, aydınlık alınlı bir zat... Bu zat sağ kulağıma işitilmeyecek kadar hafif bir sesle, fıkıh

ilminin hayz meselelerinden bir soru sordu: "Hayz zamanında bir kadının, camiye girmesi uygun değilken, iki kapılı bir caminin bir kapısından girip öbür kapısından çıkmakta şer'an serbest midir?" Allah Resulünün heybetlerinden büzülmüştüm. Soru tekrar sormaması için gayet yavaşça ve alçak bir sesle; "Dinin sahibi hazırdır, buradadır" diye cevap verdim. Maksadım, şeriat sahibinin huzurunda kimsenin din meselelerine el atamayacağını anlatmaktı. Resulullah efendimiz, ses işitilemeyecek bir mesafede bulunmalarına rağmen cevabımı duydular. Durmadan; "Cevap veriniz!" diye üst üste iki defa emir buyurdular.

Ertesi gün, öğle namazı vaktinde pederimin camiye geliş yolları üzerinde durdum. Kendilerine bir şeyi arz edeceğimi hissederek yanıma geldiler. Rüyamı anlattım. Yüzlerine büyük bir sevinç dalgası yayılırken; "Seni müjdelerim! Âlemin Fahri seni mezun ve din bilgilerini tebliğe memur buyurdular. İnşâallah âlim olursun! Bütün gücünle çalış" diyerek rüyamı tabir etti. Babama; "Kâinatın efendisi huzurunda, bunca din meselesi dururken bana hayz bahsinden soru açılmasının ve cevabının tarafımdan verilmesi hakkındaki Resulullahın emrinin hikmeti nedir?" diye sordum şu cevabı verdi:

"Hayz, fıkıh bilgilerinin en zoru olduğu için, böyle bir soru, senin ileride din ilimleri bakımından çok yükseleceğine işarettir."

Bu rüyadan sonra, on sene müddetle, Cuma gecelerinden başka hiç bir geceyi yorgan altında geçirdiğimi hatırlamıyorum. Sabahlara kadar dersle uğraşıp insanlık icâbı uykuyu kitap üzerinde geçirdim. İnsan gücünün üstünde denilebilecek bir gayret ve istekle çalıştım.

Seyyid Abdülhakim Arvasi hazretleri, öğrendiği fıkıh, tefsir gibi ilimlerin yanında kendisini mânevi yoldan yetiştirecek bir rehberle kavuşma arzusu ile yanıyordu. Diğer taraftan Seyyid Tâhâ-i Hakkâri'nin halifesi Seyyid Fehim-i Arvasi, rüyasında Allahü teâlânın Resulünü gördü. Peygamber efendimiz kendisine; "Abdülhakim'in terbiyesini sana ısmarladım"

buyurmuştu.

Nihayet Seyyid Abdülhakim Arvasi, 1878 (H.1295) yılında Seyyid Fehim-i Arvasi hazretlerinin huzuruna kavuştu ve hocasından aldığı ilk emir, tevbe ve istihare oldu. İstiharede şöyle bir rüya gördü:

Seyyid Tâhâ hazretleri, camide, talebesi Seyyid Fehim'e şu emri veriyordu: "Abdülhakimi al, elbisesini soy, cevâzımât-ı hams çeşmelerinde kendi elinle tamamen yıka! Sonra ikimize de imam olsun!.. Seyyid Fehim hazretleri onu alıp cevâzımât-ı hams çeşmelerinde yıkıyor, o da elini onun omuzuna koyarak, sağ ayağını kendisi için serilmiş olan seccadeye bırakıyordu.

Bu rüya onun talebeliğe kabul edildiğine dair gayet açıktı. Tabire muhtaç kısmı sadece cevâzımât-ı hams tabiri idi. Cevâzım cezm'in çoğulu olup kat'i, kesin demektir. Hams yani beş adedi ise âlem-i emrin, latifenin tasfiyesine işaret olduğu açıktı. Rüyanın başka tabire muhtaç olmayan açıklığı ayrı bir ilahi lütuf ve sonsuz bir ihsandı.

Seyyid Abdülhakim Arvasi, gördüğü bu rüyanın tesiri ile büyük bir aşkla ilim tahsil edip, ilimde ilerlediği gibi, Seyyid Fehim hazretlerinin sohbet ve teveccühleri ile gönlünü nurlandırdı.

Yüksek tahsilini zamanın en büyük âlim ve evliyası Seyyid Fehim Arvasi hazretlerinin huzurunda tamamladı. 1300 hicri sene başında ilm-i sarf, nahv, mantık, münazara, vad', beyan, meani, bedi', belagat, kelâm, usul-i fıkıh, tefsir, tasavvuf, ulum-i hikemiyye yani hikmet-i tabi'iyeye (fizik, biyoloji), hikmet-i ilahiyye, riyaziyye (yani matematik, geometri), hey'et (astronomi) gibi zahir ilimlerde icazet (diploma); tasavvufun Nakşibendiyye, Kadiriyye, Kübreviyye, Sühreverdiyye ve Çeştiyye yollarından hilafet aldı. Başkale'de otuz yıl kadar tedris ve irşad ile meşgul oldu. Yani ders okuttu ve insanlara Allahü teâlânın emir ve yasaklarını anlattı.

1914 (H. 1332)te Birinci Dünya Harbi çıkıp Ruslar Doğu

Anadolu'yu işgal edince, Başkale'den hicret edip, Irak'a, oradan Adana, Eskişehir ve 1919 (H. 1337)da İstanbul'a geldi. Eyüp Sultan'da önce yazılı medreseye, sonra Gümüşsuyu Tepesindeki Mürteza Efendi Dergahına yerleşti ve Kaşgari Hanekahı meşihatına tayin olundu. İslam halifelerinin ve Osmanlı Sultanlarının sonuncusu olan Sultan Vahideddin tarafından Medrese-i mütehasşısın denilen İlahiyat Fakültesinde tasavvuf müderrisi yani ordinaryüs profesörü olarak 8 Zilkade 1919 (H. 1337) tarihli ferman ile tayin edildi.

Anadolu'da çarpışan Kuvay-ı Milliye'nin galip gelmesi için para, mal ve dua ile yardım edilmesi, eli silah tutanların onlara katılmaları için milleti teşvik ederek çok kimseyi Anadolu'ya gönderdi. Çok yardım yapılmasına sebep oldu. Uzun zaman irşad, vaaz ve tedris ile meşgul olup hayatının sonuna doğru İzmir'e gönderildi. Zor şartlar altında İzmir'de kaldığı sırada ihtiyarlığın da verdiği takatsizlikle hastalandı. Ankara'ya getirildi. Ankara'ya geldikten birkaç gün sonra 27 Kasım 1943 (H. 1362) tarihinde sıkıntılarla dolu dünyadan ahirete intikal etti. Ankara'nın kuzeyinde bulunan Bağlum nahiyesinde defnolundu. Kabri ziyaret edilmekte, huzurunda yapılan dualar kabul olunmaktadır.

Seyyid Abdülhakim Arvasi vücutça gayet mutedil ve kusursuzdu. Buğday tenliydi. Alnı geniş ve açıktı. Kaşları birer hilal gibi olup, kabarık ince ve ölçülüydü. Nur bakışlı gözleri iriceydi. Burnu ahenkli ve normalden büyükçeydi. Yüzü zayıfça olup sakalı sıktı. Bedeni iri yapılı olup, insana mutlak surette hürmet telkin edici bir vakar ve heybeti vardı.

Her hâli ve hareketi ile İslamiyet'e uyardı. Çok mütevazı olup; "Ben" dediği işitilmemişti. Çok heybetli ve temkin sahibiydi. Çok misafir severdi. Yardım yapmaktan hoşlanırdı. Ziyaretlere gider, davetlere icabet ederdi.

Seyyid Abdülhakim Arvasi din bilgilerinde ve tasavvufun ince marifetlerinde derin bir derya idi. Üniversite mensupları, fen

ve devlet adamları, çözülemez sandıkları güç bilgileri sormaya gelir; sohbetinde, dersinde bir saat kadar oturunca, cevabını alır; sormaya lüzum kalmadan o bilgi ile doymuş olarak geri dönerdi. Teveccühünü, sevgisini kazananlar, sayısız kerametlerini görürdü. Çok mütevazı, pek alçak gönüllüydü. Eyüp Sultan, Fatih, Bayezid, Bakırköy, Kadıköy, Beyoğlu'nda Ağa Cami-i şerifleri kürsilerinde senelerce ilim neşretmiştir. Sultan Selim Cami-i şerifi yanındaki Süleymaniyye Medresesinde, tasavvuf müderrisi (profesörü) iken Er-Riyad-üt-Tasavvufiyye kitabını yazmıştır. Tasavvuf hakkında risale büyüklüğünde müteaddid mektupları vardır. Mevlid okunmasının ve tesbih kullanmanın başlangıç ve meşruiyeti hakkında bir risale, Rabıta-i Şerife Risalesi, Sahâbe-i Kirâm ve Ecdad-ı Peygamberi risaleleri, İslam Hukuku, Keşkul ve Sefer-i Ahiret isimli eserleri, Arabi, Farisi ve Türkçe şiirleri pek kıymetlidir.

..

25 yıl önceki rüyadaki şahıs

Seyyid Abdülhakim Efendi, 1897 yılında hac vazifesi ile Hicaz'a geldiğinde önce Medine'ye gelip Peygamber efendimizin kabr-i şerifini ziyaret etti. Yanında Hacı Ömer Efendi isimli eşraftan bir zat vardı. Onunla beraber bir gece, mübarek Ravza'da akşam namazından sonra, yüzünü saadet şebekesine döndürmüş, son derece edep ve hürmet içerisinde beklerken, sağ tarafında oturan Hacı

Ömer Efendi kulağına eğilip yavaşça:

“Refikam, şu anda özür sahibidir. Peygamber Mescidini ziyarete gelemez. Bâb-üs-Selâm'dan girerek Peygamber huzurunda bir selam verip, Bâb-ı Cibril'den çıkmasına şer'an müsaade var mıdır?” dedi.

Seyyid Abdülhakim hazretleri o anda 25 yıl önceki rüyanın hatırına gelmesi ile korkuyla sarsıldı. Hacı Ömer Efendinin yüzüne bir daha baktı. Evet 25 yıl önce rüyasında gördüğü şahıs da bu şahıstı.

Yavaşça:

“Bu sualin cevabına mezun olmak şöyle dursun, bilakis memurum!” buyurdu. Ancak rüyada olduğu gibi Resulullah efendimizin huzurunda bulunduğundan cevap vermekte mazur olduğunu bildirdi. Bâb-ı Rahme’den dışarı çıktıktan sonra hem meseleyi cevaplandırdı ve hem de rüyayı tafsilatı ile anlattı.

Sultanın dua ve yardım istemesi

Sultan Vahideddin Han kendilerini çok sever, takdir ederdi ve dualarını isterdi. Nitekim Abdülhakim Efendi hazretleri şöyle anlattı:

Memleketin işgal altında bulunduğu ve kurtuluş savaşının başladığı günlerdi. Beşiktaş’ta Sinanpaşa Câmîinde vaaz edip çıkıyordum. Kapı önünde duran bir saray arabasından, kibar bir bey inip; “El melikü yakraükesselâm ve yed’uke iletta’âm” yani “Sultan sana selam ediyor ve seni iftara çağırıyor” dedi. Araba ile saraya gittik. İstanbul’un seçilmiş vaizleri, imamları çağırılmıştı. Yemekten sonra ser müsâhib geldi. Sultanın selamı var. Hepinizden rica ediyor. Anadolu’da kâfirlerle çarpışan kuvây-ı milliyenin galip gelmesi için dua etmenizi ve Anadolu’daki mücahidlere para ve dua ile yardım etmeleri, eli silah tutanların onlara katılmaları için milleti teşvik etmenizi rica ediyor, dedi. Bu emir üzerine çok kimseyi Anadolu’ya gönderdim. Çok yardım yapılmasına sebep oldum.

Bir defasında da Sultan Vahideddin Han, Ramazân-ı şerif ayında Hırka-ı seâdetin bulunduğu odayı ziyaret edecekti. Seyyid Abdülhakim Efendi’yi de davet etti. Diğer ileri gelen devlet adamları ve din adamları da oradaydı. Bu vakanın devamını hizmetlerini gören Şakir Efendi şöyle nakletmektedir:

Sultan tam Hırka-i seâdetin bulunduğu odanın kapısına gelince, Abdülhakim Efendi nerededir? diye sordu. Oradaki kalabalık birbirlerine bakiştılar. O isimde birisini tanımıyorlardı. Arkaya doğru haber verdiler. Efendi hazretleri, benim ismim Abdülhakim’dır deyince, sultan sizi istiyor deyip, hemen yol açtılar. Sultan kendilerini bekleyip yan yana biri dünya, biri ahiret sultanı olarak, Sultanü’l-enbiya Peygamber efendimizin

seâdetli hırkalarının bulunduğu odaya girdiler. Beraberce ziyaret ettiler. Çıkınca Sultan bereket sayarak orada olanlara birer mendil, ona ise iki mendil hediye etmişler. Ben dış kapıda Efendi'yi bekliyordum. Geldiler ve ziyaretlerini anlattılar. "Sultan herkese bir mendil verdi, bana iki tane verdi. Birisi senindir" deyip birini bana verdiler.

Abdülhakim Arvasi hazretleri siyasete hiç karışmamış, siyasi fırkalara bağlanmamıştır. Bölücülüğe karşıydı. Talebeleri kendisine tekkelerin kapatılması ile ilgili olarak sorduklarında:

"Hükümet, tekkeleri değil, boş mekanları kapattı. Onlar kendi kendilerini çoktan kapatmışlardı" demiştir. Bu muazzam görüş, o günlerin umumi manada tekke ve dergah tipine ait teşhislerin en güzelidir.

Kanunlara uymakta çok titiz davranır, konuşmalarında da bunu tavsiye ederdi.

Abdülhakim Efendinin yemesi, içmesi, yatması, kalkması, konuşması, susması, gülmesi, ağlaması hep İslamiyet'e ve Resulullah efendimizin hâline uygundu. Onun yemesini gören sanki âdet yerini bulsun diye yiyor zannederdi. Az yer, lokmaları küçük alır ve yavaş yerdi. Yakınları onu otuz senedir kaylule yaparken veya yatarken bir defa olsun sırt üstü veya sol tarafına dönüp yatmadığını söylemişlerdir. Hep sağ yanı üzerine yatar, sağ elinin içini sağ yanağı altına koyar, öyle yatardı. Her hâli istikamet üzere idi. "İstikamet yani Allahü teâlânın beğendiği doğru yol üzere olmak kerametın üstündedir" sözünü sık sık tekrar ederdi.

Çok mütevazı, pek alçak gönüllü idi. Ben dediği hiç işitilmemişti. İslam âlimlerinin adı geçtiği zaman: "Bizler o büyüklerin yanında hazır olsak sorulmayız, gaib olsak aranmayız." Ve, "Bizler o büyüklerin yazılarını anlayamayız. Ancak bereketlenmek için okuruz" buyururdu. Halbuki kendisi bu bilgilerin mütehassısı idi.

Abdülhakim Arvasi hazretlerinin kıymetli sözlerinden bazıları:
“Her peygamber, kendi zamanında, kendi mekanında, kendi kavminin hepsinden, her bakımdan üstündür. Muhammed aleyhisselam ise her zamanda her memlekette, yani dünya yaratıldığı günden kıyamet kopuncaya kadar, gelmiş ve gelecek, bütün varlıkların, her bakımdan en üstünüdür. Hiç kimse, hiçbir bakımdan Onun üstünde değildir. Bu olamayacak bir şey değildir. Dilediğini yapan, her istediğini yaratan, Onu böyle yaratmıştır. Hiçbir insanın Onu methedecek gücü yoktur. Hiçbir insanın Onu tenkit edecek iktidarı yoktur.”

“Hak teâlânın hakimliğini tanıdığınızı, emaneti ve emniyeti bozmayarak çalıştığınızı zaman, birbirinizi ne kadar sevecek, birbirinize ne kadar bağlı kardeşler olacaksınız. Sizin o kardeşliğinizden Allah’ın merhameti neler yaratacaktır. Kavuştuğunuz her nimet, hep Hakk’a imanın hasıl ettiği kardeşliğin neticesi ve Allahü teâlânın merhamet ve ihsanıdır. Gördüğünüz her musibet ve felaket de; hep kızgınlığın, nefretin ve düşmanlığın neticesidir. Bunlar ise hakkı tanımamanın, zulüm ve haksızlık etmenin cezasıdır.”

“Büyüklerin sözü, sözlerin büyüğüdür.”

“Evliyanın sözünde rabbani tesir vardır.”

“İnsanı kaplayan sıkıntıların birinci sebebi, Hakk’a karşı şirk ve müşrikliktir. İlim ve fen ilerlediği halde, insanlığın ufuklarını sarmış olan fesat karanlığı hep şirkin, imansızlığın, vahdetsizliğin ve sevişmezliğin neticesidir. Beşeriyet ne kadar uğraşırsa uğraşsın, sevip sevilmedikçe, ızdırap ve felaketten kurtulamaz. Hakk’ı tanımadıkça, Hakk’ı sevmedikçe, Hak teâlâyı hakim bilip, Ona kulluk etmedikçe, insanlar, birbiri ile sevişemez. Hak’dan ve Hak yolundan başka her ne düşünülse, hepsi ayrılık ve perişanlık yoludur.”

“Müslümanların öğrenmesi lazım olan bilgilere Ulum-i İslamiyye (Müslümanlık Bilgileri) denir. İslam dininin emrettiği bu bilgileri Resulullah aleyhisselam ikiye ayırmıştır. Biri,

“ulum-i nakliyye”, yani din bilgileri; diğeri “ulum-i akliyye” yani fen bilgileridir, buyurmuştur. Din bilgileri, dünyada ve ahirette, huzuru, saadeti kazandıran bilgilerdir.

Bunlar da ikiye ayrılır: “Ulum-i aliyye” yani yüksek din bilgileri ve “ulum-i ibtidaiyye” yani alet ilimleri. İslam ilimlerinin ikinci kısmı olan akıl bilgilerinin yani tecrübi ilimlerin iyi öğrenilmesi, ince ve derin din bilgilerinin kolay ve açık anlaşılmasına yardım eder. Riyazi fizik öğrenmek, din bilgilerinin kuvvetlendirir. Astronomi, aritmetik ve geometri, dine yardımcı bilgilerdir. Tecrübi fizikteki (tecrübe ve isbat edilenlere esasen uymayan) birkaç yanlış teori ve hipotezden başka hepsi dine uymakta, imanı kuvvetlendirmektedir. İlahi fizik (metafizik) bilgilerinden, çürük, bozuk olanları dine uymaz. Bu ilimler öğrenilince, din bilgilerinin akli ilimlere uyan ve akli bilgilerle çözülmeyen yerleri ve sebepleri meydana çıkar ve akla uygun sanılmayan, aklın erişemediği meselelerin inkâr edilemeyeceği anlaşılır.”

“Kur’an-ı kerimden ve Resul aleyhisselamın hadis-i şeriflerinden sonra en kıymetli kitap, İmam-ı Rabbani hazretlerinin Mektubat kitabıdır. Hanefi mezhebinde en mükemmel ve en kıymetli fıkıh kitabı, İbni Abidin’in Dürrül-Muhtar haşiyesidir. Şafii’de Tuhfet-ül-Muhtac kitabıdır.”

“İslam dini, Allahü teâlânın, Cebrail ismindeki melek vasıtası ile, sevgili Peygamberi Muhammed aleyhisselama gönderdiği, insanların, dünyada ve ahirette rahat ve mesut olmalarını sağlayan, usul ve kaidelerdir. Bütün üstünlükler, faydalı şeyler, İslamiyet’in içindedir. Eski dinlerin görünür görünmez bütün iyiliklerini, İslamiyet, kendinde toplamıştır. Bütün saadetler, muvaffakiyetler ondadır. Yanılmayan, şaşırmayan, akılların kabul edeceği esaslardan ve ahlaktan ibarettir. Yaradılışında kusursuz olanlar onu reddetmez ve nefret etmez, İslamiyet’in içinde hiçbir zarar yoktur. İslamiyet’in dışında hiçbir menfaat yoktur ve olamaz.”

“Son zamanlarda, tekkeler cahillerin eline düştü. Dinden,

imandan haberi olmayanlara şeyh denildi. Din düşmanları da, bu şeyhlerin sözlerini, oyunlarını ele alarak dine hurafeler karışmıştır, dedi. Halbuki bozuk tarikatçıların sözlerini, işlerini din sanmak, bunları tasavvuf büyükleri ile karıştırmak, çok yanlıştır. Dini bilmemek, anlamamaktır. Dinde söz sahibi olmak için, Ehl-i sünnet âlimlerini tanımak, o büyüklerin kitaplarını okuyup, iyi anlayabilmek ve bildiğini yapmak lazımdır. Böyle bir âlim bulunmazsa, din düşmanları, meydanı boş bulup, din adamı şekline girer. Vaazları ile, kitapları ile, gençlerin imanını çalarak millet ve memleketi felakete götürürler.”

“Temiz ve yeni elbise giyiniz. Gittiğiniz yerlerde, ahlakınızla, sözlerinizle, İslam’ın vakarını, kıymetini gösterdiğiniz gibi, giyiminizle de saygı ve ilgi toplayınız.”

“Çeşitli, lezzetli yemeklerle ve tatlı, soğuk şerbetlerle bedenlerinizi rahat ve hoş tutunuz.”

“Allahü teâlâ, her şeyi bir sebep altında yaratmaktadır. Bu sebeplere, iş yapabilecek tesir, kuvvet vermiştir. Bu kuvvetlere, tabiat kuvvetleri, fizik, kimya ve biyoloji kanunları diyoruz. Bir iş yapmamız, bir şeyi elde etmemiz için, bu işin sebeplerine yapışmamız lazımdır. Mesela buğday hasıl olması için, tarlayı sürmek, ekmek, ekini biçmek lazımdır. İnsanların bütün hareketleri, işleri, Allahü teâlânın bu âdeti içinde meydana gelmektedir. Allahü teâlâ sevdiği insanlara iyilik, ikram olmak için ve azılı düşmanlarını aldatmak için bunlara, âdetini bozarak sebepsiz şeyler yaratıyor.”

“Tek vakit namazımı kaçırmaktansa, bin kere ölmeyi tercih ederim.”

“Namaz, aman namaz, nerede ve ne şart altında olursa olsun mutlaka namaz kılın.”

“En büyük edep, ilahi hududu muhafazadır, gözetmektir.”

“Allahü teâlâ bir kuluna iman vermişse ona daha ne vermemiştir. İman vermemişse ona daha ne vermiştir!”

“Bizim meclisimizde bulunanlar, sükut içinde otursalar ve sükuttan başka bir şey görmeseler bile, din bahsinde âlim geçinenlerin hatalarını keşfederler, bir bir çıkarırlar.”

“Kur’an-ı kerim şifadır. Fakat şifa, suyun geldiği boruya tâbidir. Pis borudan şifa gelmez.”

“Gerçek keramet, kerametın gizlenmesidir. Bunun dışında görünenler, velinin irade ve ihtiyarı ile değildir. İlahi hikmet öyle gerektiriyor demektir.”

“Allahü teâlâ sırrını eminine verir. Bilen söylemez, söyleyen bilmez.”

“Ahmaklık, hatada ısrar etmektir.”

“Din bilgileri, dünyada ve ahirette, huzuru, saadeti kazandıran bilgilerdir.”

“Allahü teâlâ dilediğini yapar. İster sebepli ister sebepsiz, dilediği gibi azap veya lütfeder. Güzel ve doğru Onun dilediğidir.”

“Allahü teâlâ bize rahmetiyle muamele etsin. Adaletiyle muamele ederse yanarız.”

“Riya olmasın diye cemaatten kaçanlar ayrı bir riya içindedirler.”

“İlim cehli izale eder, yok eder, ahmaklığı değil.”

“Cemiyetteki ruh hastalıklarının sebebi, iman eksikliğidir.”

Talebelerinden bazıları o ilim deryası büyük veliden şu sözleri ve menkıbeleri nakletmişlerdir.

Talebelerinden Hafız Hüseyin Efendi anlatır:

Tahsilimi İstanbul’da yaptım. Arabi ve Farisi’yi iyi bilirdim.

Her toplulukta söz sahibiydim. Bir gün beni Abdülhakim Arvasi hazretlerine götürdüler. Maksadım orada da söz sahibi olmaktı. Kendisine çok yakın bir sandalyeye oturdum. Sohbet başladı. Hemen sonra sandalyede oturmaktan haya edip, yere indim. Sohbet, hiç bilmediğim, duymadığım şeyleri anlatıyordu. Yakınında yere oturmaktan da haya edip biraz geri çekildim. Biraz daha biraz daha derken nihayet kendimi kapının önünde buldum. Nerede ise kapıdan dışarı çıkacak hâle gelmişim. Ben yıllarca şeyhlik postunda oturmuş talebeleri olan biriydim. Seyyid Abdülhakimi görünce ancak talebe olacağımı anladım ve talebelerime:

“Seyyid Abdülhakim Efendiyi görünce, tanıyınca şeyhliğin ne olduğunu anladım, eteğine yapışmaktan başka işim kalmadı” dedim. O büyük zata talebe olmakla şerefledim.

Otuz yıl boyunca yanından ayrılmayan yakını Şakir Efendi anlatır:

Bir sabah dergahın mescidinde namaz kılıyorduk. Efendi ile ikimizdik. Her zamanki gibi beni imam yaptılar. Mescidin giriş kısmı baştan başa camekân olduğundan girişteki sofa şeklinde oturma yerinden mescidin içi apaçık görülürdü. Biz namaza hazırlanırken zevcem de gelip sofa kısmında çaylarımızı hazırlamaya koyulmuştu. Namaz ve dua bitince, sofaya geçtik. Gördük ki semaverin etrafında iki çay bardağı yerine bir sürü bardak. Zevceme, bu kadar bardağa lüzum olmadığını söyleyip, niçin ikiden çok bardak getirdin, deyince, şu cevabı aldım: “Hayret! Arkanızda büyük bir cemaat vardı. Şimdi dağılmış.”

Talebelerinden İlyas Efendi anlatır:

Bir gün yaşlı bir kadın marangoz dükkanına gelip; “Bir odalı evim var. İkinci bir oda yaptırıyorum. Kiraya verip onunla geçineceğim. Bedelini kira parasından vermek üzere, bana bir kapı ve pencere yapar mısın?” dedi. Yarın gel, konuşuruz dedim. Maksadım, Seyyid Abdülhakim Efendi’ye gidip danışmaktı. İkinci vakti dergâhlarına gittim. Hâlimi sordular. “Müşteri geliyor mu?” dediler. “Geliyor” dedim. Fakat sormak için gittiğim kadını unutmuşum. “Sipariş veren oluyor mu?”

dediler. “Bugün yok” dedim. “Kadın müşterileriniz oluyor mu?” buyurdular. Gene hatırlamadım. Bunun üzerine; “Bugün gelen kadının işini gör!” buyurdular. Ancak o zaman hatırlayabildim.

Bir gün Bayezid Camiinde vaaz verirlerken konu ile hiç ilgisi olmadığı halde; “Sizden biriniz, eve gidip, çocuğunu çatıya kiremitler üzerine çıkmış, güvercin kovalar görürse, bağırmadan, güzellikle, yavrum bak sana neler getirdim, şeker aldım, desin, onu tutup içeri aldıktan sonra azarlasın” buyurdu. Vaazı dinleyen Akhisarlı bir zat içinden şimdi bunun da ne ilgisi var diye geçirdi. Vaazdan sonra evine gidince baktı ki çocuğu evin damına çıkmış, kiremitler üzerinde güvercin yakalamak peşinde, nerede ise kenardan düşecek halde. Çocuk küçük olup üç-dört yaşındaydı. Hemen Abdülhakim Efendinin nasihatlerini hatırladı ve öyle yaptı. Çocuk düşmekten kurtuldu.

Necib Fazıl Kısakürek anlatır:

Sene 1941... Almanlar sınırlarımızda. Ben, bir gazetede çıkan yazılarımda da üstüne bastığım gibi, İkinci Dünya Harbine girmemizin bir an meselesi olduğuna kâniim. Bu meseleyi huzurlarında savunuyorum. Lütfen dinliyorlar. Etraflarında yakınlarından birkaç kişi ve avukat Mahmud Veziroğlu isminde kendisini sevenlerden bir zat... Harbe sürüklenmek mecburiyetimizi riyaî bir vâkıa hâlinde gösteriyor ve anlatıyorum. Sonuna kadar dinledikten sonra buyurdular ki: “Harbe girilmez. Yalnız Birinci Cihan Harbinde olduğu gibi pahalılık olmasa, vesika usulü çıkmasa.” Buyurdukları gibi oldu. Harbe girmedik. Fakat pahalılık, vesika usulü milleti kavurdu. Mahmud Bey, bana bu kerameti sık sık tekrar eder ve; “Müthiş, müthiş!.. herkes harbi beklerken; “Harbe girilmez” ve kimse vesika usulünü beklemezken “O olacak” buyurmaları büyük keramet” derdi.

Faruk Bey anlatır:

Bundan yıllarca evvel, oğlum Nevzad, o zamanlar oturduğumuz apartman katının balkonundan aşağıya, beton bir zemin üzerine düştü. Çocuğu koma hâlinde bir hastaneye yetiştirdik. Ayıldı.

Fakat akli melekelerini kaybetmiş haldeydi. İstanbul'a götürdük. Bütün mütehassıs sinir ve akıl doktorlarına gösterdik. Hemen hepsi ümit göremediklerini söylediler. Bir Rum doktor erken bunama teşhisini koydu ve şifası yok hükmünü bastı. Büluğ çağındaki çocuğumu, büyük amcası Abdülhakim Efendinin kollarına teslim ettim. Çocuk tekkede kırk gün kaldı. Bu müddet içinde, onu nazarlarından ayırmadılar. Sadece; "Mahzunum, mahzunum!" diye içlenerek işi, Allahü teâlâya havale ettiler. Kırk gün sonra Nevzad, hiç bir zaman sahip olmadığı maddi ve manevi bir sıhhate kavuştu. Hukuk Fakültesini bitirdi. Uzun yıllar DSİ'de avukatlık yaptı, oradan emekli oldu. Abdülhakim Efendi, biraderzadeleri olan Faruk Işık Efendiyi çok severdi. Birisini methetmek isteseydi; "Faruk hariç hepimizden iyidir" derdi. Kabri, Abdülhakim Arvasi'nin ayak ucundadır.

Bayezid Camiinde; Erzincan zelzele felaketinden bir hafta kadar önce: "Allahü teâlâ, zinanın aşikâr olduğu yerlere zelzele ile ceza verir. Erzincan gibi" buyurmuşlar. Kimse o esnada bu manayı anlayamamış, ama bir hafta sonra, duyanlar bu büyük bir kerametti, anlayamadık demişlerdir.

Talebelerinden Tahir Efendi anlatır:

Abdülhakim Efendi hazretleri buyurdular ki: "Evliyanın huzuruna dolu giden boş, boş giden dolu döner." Bir gün bana; "Tahir Efendi, evinde kitap kalmasın, kitapları evden çıkar, başkalarına ver" buyurdular. Eve gittim. Kıymetli kitaplarıma kıyamadım. Emirleri yerine gelsin diye, birkaç kitap verdim. Yatsıdan sonra yattım. Abdülhakim Efendiyi gördüm. "Tahir, kitapları evden çıkardın mı?" buyurdular. Kalktım. Abdest aldım. İki rekât namaz kıldım. Yine yattım. Daha uyuyamamıştım. Abdülhakim Efendi geldi. "Hâlâ kitapları evde mi saklıyorsun?" buyurup, celâllendi. Korktum. Hemen kalkıp, bütün kitaplarımı evden çıkardım. Geldim yattım. Ancak uyuyabildim. Sonradan anladım ki, bizi terbiye etmek için, kitaplardan uzaklaştırıp, bende olanları alıp, kendinde olanları bize vermek için bu yolu seçmişlerdi.

Ne zaman Abdülhakim Efendi hazretlerine gitsem, Ziya Bey yanında otururdu. Ziya Beye bir kitap verir, okuturlar ve izah ederlerdi. Bir gün yine öyle bir sohbette, Ziya Beye kitap okutup, kendileri izah ediyordu. İçimden, benim Arabi ve Farisim Ziya Beyden iyidir. Niçin hep ona okuturlar da, bana hiç okutmazlar diye geçti. O gece rüyada Abdülhakim Efendinin huzurunda idim. Gene Ziya Beye bir kitap vermişler, okutuyorlardı. Ama Ziya Beyi sarıklı, âlim kıyafetinde gördüm. Abdülhakim Efendi, Ziya Beyi bana gösterip; "Biz, boşuna emek vermeyiz" buyurdular. Uyanınca o düşünceme çok pişman oldum.

Bir gün Abdülhakim Efendiye gidiyordum. Yolda, kendi kendime, Abdülhakim Efendiye arz edeyim, evliyalıkta yükselmek büyük iş, bizim küçük gayretimizle elde edilmez, himmet buyursunlar teveccüh eylesinler de, o yüksek makamlara beni kavuştursunlar diye düşünüyordum. Vardım. Bahçede yalnız oturuyorlardı. Selam verip ellerini öptüm. Yüzüme bakıp; "Tahir, şu ağaç ne ağacıdır?" buyurdu. "Manolya" dedim. "Şu nedir?" buyurdu. "Gül" dedim. "Ya Tahir, bunların suyu bir, havası bir, toprağı bir de, niçin boyları farklıdır? Mesela şu çimene ne yapılsa gül ağacı olabilir mi, gül de, manolya kadar büyür mü?" buyurdu. "Hayır efendim" dedim. "Demek ki, farklılık istidatlarından kabiliyetten geliyor. Ve demek ki, çim; ot, gül gibi, gül de manolya gibi olmaz!" buyurup tekrar bana baktılar. "Kusurumu bağışlayın efendim" dedim.

Diş hekimi emekli albay Sabri Bey anlatır:

Abdülhakim Efendi, arada bir bana, teyemmüm nasıl yapılır diye göstererek öğretirdi. Kendi kendime, şimdi su olmayan yer yok, acaba neden bu kadar teyemmüm üzerinde duruyor derdim. Vefatından otuz sene sonra, ellerimde yara çıktı. Hatta bir başparmağımı kestiler. Doktorlar ellerine su vurmuyacaksın dediler. Üç sene teyemmümle yani onların gösterdiği şekilde teyemmüm ederek namaz kılmak zorunda kaldım.

Halid Turhan Bey anlatır:

Bir gün ziyaretlerine gitmiştim. Kütüphanelerinden bir kitap çekip, bir yerini açıp bana verdiler ve; "Buyurun, okuyun!"

buyurdular. Arapça idi. Okumaya çalıştım. Yanlış okuyunca düzeltirlerdi. Bir daha okuttular ve gene yanlışlarımı düzelttiler. Sonra; "Türkçeye çevirin!" buyurdular. Takıldığım çok ibareler oldu. Yardım ettiler, hatta kendileri tercüme ettiler. Bir daha okutup, bir daha tercüme ettirdiler. İyice anlamıştım. Vefatlarından yirmi sene kadar sonra, kütüphane müdürlüğü için, Ankara'da imtihana girdim. İmtihanda elime bir Arapça kitap verdiler ve bir yerini açıp, okuyun dediler. Bir de ne göreyim, Abdülhakim Efendinin verdiği kitap ve açtıkları sayfa değil mi? Okudum, tercüme ettim. İmtihani kazandım. Kütüphane müdürü oldum. Ama imtihandan çıkınca, Efendinin bu büyük ve açık kerametini görünce hüngür hüngür ağladım.